

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (травень – червень 2024 р.)

Податкова та митна політика

Громадяни та бізнес сумлінною сплатою податків до бюджету фінансово підтримують обороноздатність та соціально-економічну стійкість України. За даними Державної казначейської служби, за січень – травень 2024 р. до загального фонду державного бюджету надійшло 775,4 млрд грн, зокрема у травні – 151,8 млрд грн. Серед платежів, справляння яких контролюють податкові та митні органи, основні надходження були отримані за рахунок:

- ПДВ із увезених на митну територію України товарів – 186,9 млрд грн, зокрема у травні – 38,6 млрд грн;
- податку на прибуток підприємств – 142,0 млрд грн, зокрема у травні – 42,1 млрд грн;
- ПДВ із вироблених в Україні товарів – 112,4 млрд грн (з яких зібрано 169,7 млрд грн, відшкодовано – 57,3 млрд грн), зокрема у травні – 20,2 млрд грн (зібрано 32,9 млрд грн, відшкодовано – 12,7 млрд грн);
- податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) та військового збору – 79,2 млрд грн, зокрема у травні – 17,5 млрд грн;
- акцизного податку – 73,8 млрд грн, зокрема у травні – 17,2 млрд грн;
- дивідендів від підприємств з державною часткою власності – 32,4 млрд грн;
- ввільного та вивільного мита – 20,1 млрд грн, зокрема у травні – 3,9 млрд грн;
- рентної плати за користування надрами – 20,1 млрд грн, зокрема у травні – 5,4 млрд грн.

За підсумками п'яти місяців 2024 р. виконання розпису доходів Державною податковою службою (ДПС) становило 111,3 % (+44,7 млрд грн), Державною митною службою (Держмитслужбою) – 109,1 % (+19,6 млрд грн).

Національний банк України у квітні поточного року перерахував до державного бюджету 38,6 млрд грн власного прибутку. Ще одним важливим джерелом доходів держбюджету стали кошти, отримані Україною у вигляді міжнародної допомоги (грантів) – 40,3 млрд грн.

Загалом, за підсумками січня – травня 2024 р., до загального і спеціального фондів державного бюджету надійшло 1 074,8 млрд грн податків, зборів та інших платежів, зокрема у травні – 229,1 млрд грн.

Надходження ЄСВ до Пенсійного фонду та фондів соціального страхування у січні – травні 2024 р. становили 208,2 млрд грн, зокрема у травні – 45,0 млрд грн (рис. 1). Позитивну роль у загальній динаміці ПДФО та ЄСВ відіграють надходження із грошового забезпечення військовослужбовців.

Парламент ухвалив Закон про ратифікацію міжурядової українсько-японської Конвенції про усунення подвійного оподаткування. Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про ратифікацію Конвенції між Урядом України та Урядом Японії про усунення подвійного оподаткування стосовно податків на доходи та запобігання податковим ухиленням і уникненням та Протоколу до неї» від 05 червня 2024 р. № 3774-ІХ. Ухвалення Закону забезпечує правові підстави для завершення внутрішньодержавних процедур, необхідних для набрання чинності Конвенцією та Протоколом до неї, укладеними 19 лютого 2024 р. в м. Токіо. Конвенція встановила правила розподілу між Україною і Японією прав оподаткування певних видів доходів, які резиденти однієї держави отримують із джерел в іншій. Також у Конвенції визначено методи усунення подвійного оподаткування, встановлено домовленості щодо обміну податковою інформацією між податковими органами України і Японії та щодо проведення процедури взаємного узгодження.

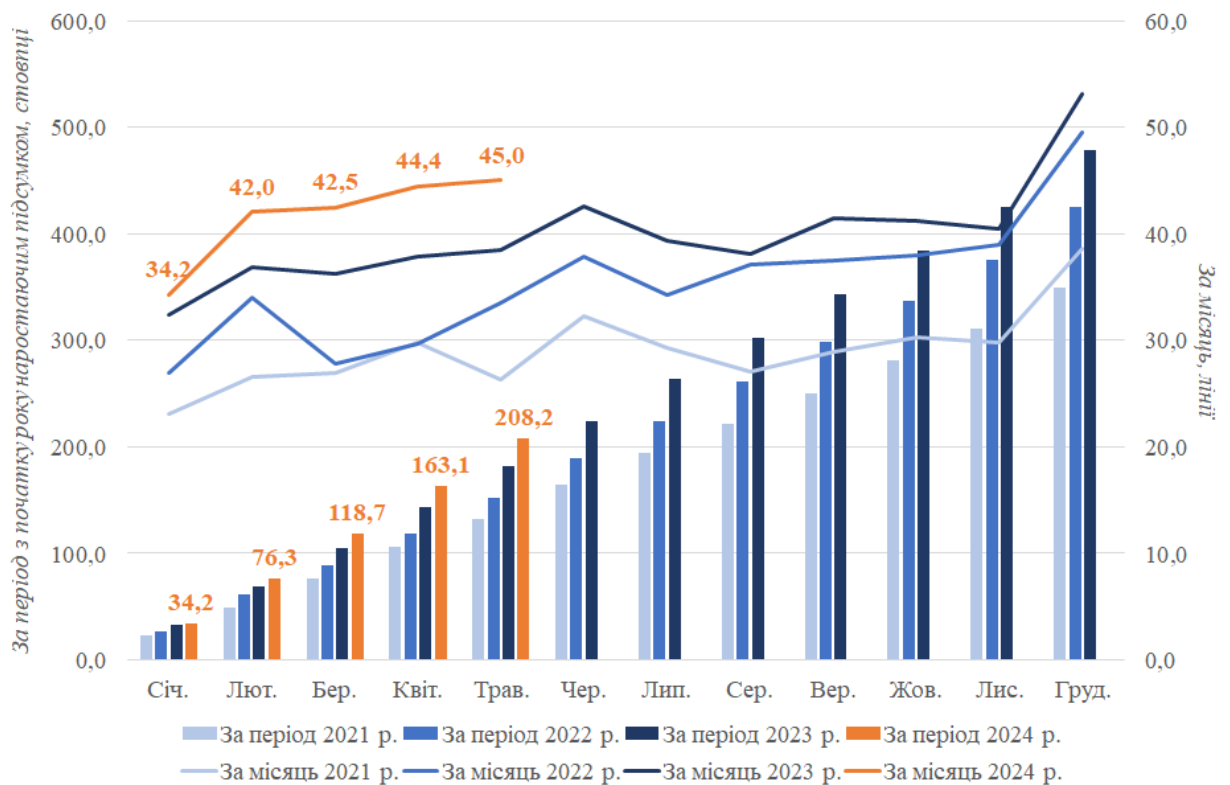

Рис. 1. Надходження єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування у 2021–2024 рр., млрд грн

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України та ДПС.

Набрання чинності двосторонньою українсько-японською Конвенцією та Протоколом до неї сприятиме запобіганню ухилення від сплати податків та взаємному зменшенню податкових перешкод для закордонних інвестицій та торгівлі.

Мінцифра повідомила про запуск сайту «Акциз». З метою боротьби з тіньовим контрафактним ринком алкоголю і тютюну та на виконання Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України у зв'язку із запровадженням електронної простежуваності обігу алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються

в електронних сигаретах» від 29 червня 2023 р. № 3173-IX реалізується проєкт «еАкциз». Очікується, що проєкт дозволить:

- 1) замінити паперову марку акцизного податку на електронну;
- 2) генерувати унікальні марки з кодом, що унеможливить їх підробку;
- 3) відстежувати рух алкоголю, тютюнових виробів, рідин для електронних сигарет від виробника / імпортера до кінцевого споживача;
- 4) дасть змогу громадянам самостійно зі своїх гаджетів за допомогою застосунку «Дія» перевіряти легальність і походження товару та надсилати скарги в разі порушень;
- 5) збільшити податкові надходження до бюджету та наблизити Україну до європейських стандартів.

У майбутньому сайт «еАкциз»¹ допоможе посилити контроль над підакцизною алкогольною та тютюною продукцією за рахунок моніторингу кожної одиниці продукції на всіх етапах переміщення – від виробництва або імпорту – до продажу кінцевому споживачу.

ДПС та Держпраці розпочали інформаційну просвітницьку кампанію з метою легалізації незадекларованої праці. З початку червня поточного року двічі протягом робочого дня ДПС розміщує на офіційному сайті відповідні інформаційні повідомлення. Основними слоганами кампанії є: «Незадекларована праця не підтримує ЗСУ!»; «Незадекларована праця – погано для всіх»; «Не декларуєте працівників – ризикуєте втратити гроші!»; «Задекларована праця допомагає розвивати бізнес»; «Задекларована праця = трудові і соціальні права». Як зазначає ДПС, на початок 2022 р. близько 3 млн працівників працювало без оформлення трудових відносин. За умови виплати заробітної плати хоча б на рівні мінімальної – це майже 100 млрд грн податків та зборів на рік, які могли б бути направлені на захист нашої держави.

Державна митна служба України, Митна адміністрація Румунії та Митна служба Республіки Молдова розпочали другий етап пілотного проєкту з обміну попередньою митною інформацією. Проєкт триватиме до 12 липня 2024 р. та реалізовуватиметься в пунктах пропуску «Порубне – Сірет» та «Рені – Джурджулешти – Галац» з використанням платформи SEED+ за підтримки проєкту Програми EU4Digital. Програма EU4Digital фінансується Європейським Союзом та спрямована на підтримку цифрової трансформації в країнах Східного партнерства. Запровадження механізму обміну попередньою митною інформацією пришвидшить процедуру здійснення митних формальностей та сприятиме ефективнішому використанню митної інфраструктури. Для ЄС така процедура спростить міжнародну торгівлю, запобігатиме шахрайству з ПДВ та протидіятиме транскордонній злочинності. Зазначений пілотний проєкт є важливим кроком на шляху до інтеграції України в європейський митний простір.

Держмитслужба та РНБО провели тренінг щодо функціонування Державного реєстру санкцій. Державна митна служба України та Рада національної безпеки і оборони 29 травня 2024 р. провели спільний навчальний тренінг на тему: «Функціонування Державного реєстру санкцій». У тренінгу взяли участь майже 400 митників. Санкційні обмеження, які застосовують Україна та міжнародні партнери у відповідь на загрози національним інтересам і національній

¹ Проєкт еАкциз. URL: <https://e-excise.org.ua/>

безпеці, є важливим інструментом впливу на економіку країни агресора та країн і осіб, які всіляко підтримують і сприяють такій агресії. Представники РНБО продемонстрували працівникам Держмитслужби функціональні можливості Державного реєстру санкцій, як інформаційно-комунікаційної системи, що забезпечує збирання, накопичення, облік, оброблення та надання інформації про всіх суб'єктів, до яких застосовано санкції. Також працівники РНБО звернули увагу учасників заходу на те, що реєстр є офіційним джерелом інформації, а дані в ньому – відкриті і загальнодоступні. Митники відзначили важливість та актуальність інформації, з якою ознайомилися під час заходу. Вміння досконало використовувати можливості реєстру санкцій позитивно вплине на виконання посадовими особами митних органів завдань, покладених на Держмитслужбу щодо реалізації державної санкційної політики.

Держмитслужба впровадила нову версію автоматизованої системи аналізу ризиків, до якої додано елементи штучного інтелекту (ШІ). Нова система використовує генеративні великі мовні моделі (LLM) для автоматизації перевірки імен та прізвищ у митних деклараціях. Штучний інтелект здатний за лічені секунди виконати те, на що людина витрачає десятки хвилин. Завдяки ШІ система автоматично виділяє некоректні записи, залишаючи для ручної перевірки лише найбільш сумнівні варіанти. Крім того, система проходить тестування на інших напрямках, таких як класифікація товарів та їх вартість, демонструючи високу ефективність в обробці великих обсягів даних.

Україна та Молдова запустили спільний митний та прикордонний контроль у пункті пропуску «Рені». Такий контроль уможливіє подальшу реалізацію більш масштабної ініціативи «зелений коридор» у трикутнику «Рені (Україна) – Джурджулешти (Молдова) – Галац (Румунія)». Запровадження спільного митного та прикордонного контролю в пункті пропуску «Рені – Джурджулешти» стало можливим після завершення його реконструкції, яку офіційно погодили українська та молдовська сторони. До реконструкції пропускні операції здійснювались як на українській території, так і на молдовській. Відтепер прикордонно-митні формальності проводитимуться лише на українському боці. У пункті пропуску передбачено окремі смуги руху для вантажівок та автобусів, що значно прискорить перетин митного кордону. Загалом очікується, що пропускна спроможність збільшиться щонайменше вдвічі. Спільний контроль у пункті пропуску «Рені – Джурджулешти» можна вважати першим етапом реалізації ініціативи «зелений коридор» у трикутнику «Рені (Україна) – Джурджулешти (Молдова) – Галац (Румунія)».

Наступним етапом може стати запровадження скоординованого контролю між Молдовою та Румунією. Загалом це створить зручний коридор для міжнародних автомобільних перевезень українського експорту до порту Галац та країн ЄС, а також сприятиме комплексному розвитку інфраструктури на українсько – молдовсько – румунському кордоні.